

บทที่9 ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

บทนำ

ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สภาพแวดล้อมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพล โดยเฉพาะสังคมยุคปัจจุบัน ที่เกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านโลกาภิวัตน์อัน เนื่องมาจากพรมแดนระหว่างประเทศถูกสลายไปอย่างรวดเร็ว ผลจากการพัฒนาการ ติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่งและเทคโนโลยีสารสนเทศ (วิทยา ด้านอ้างกุล, 2546)

การเปลี่ยนแปลงไปแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคล ชุมชน องค์กรธุรกิจ ประเทศจึงเปรียบเสมือนเป็นหมู่บ้านของโลก ทั้งนี้ เพราะประชากรของโลกถูกหลอมรวม กลายเป็นสังคมเดียว ซึ่งเกิดจากอิทธิพลร่วมทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีสังคม วัฒนธรรม และการเมือง (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2555)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยอิทธิพล ร่วมนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อค่านิยมของคนในสังคมไทย เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ค่านิยมของคนในสังคมไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ มีแนวโน้มให้ ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงตกอยู่ในภาวะที่กิเลสและความโลภเข้าครอบงำ ทำให้ค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสมแทรกซึมเข้ามาเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันใน สังคมไทยได้แก่

1) การเห็นคุณค่าของเงินตรามากเกินไป นิยมความร่ำรวย มั่งคั่ง เนื่องจากคนร่ำรวยจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในสังคม คนรวยต้องการสิ่งใดยอมใช้เงินซื้อ ได้เพื่อสนองความต้องการ ความอยากได้ อยากมีของตนเอง ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงดิ้นรน ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่งคั่ง

2) การนิยมความหรูหราใช้ของที่มาจากต่างประเทศ เพื่อแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีสถานภาพทางสังคมสูง เช่นจัดงานใหญ่โต แต่งกายด้วยของ มีค่า มีเครื่องใช้ที่ทันสมัยและราคาแพง

3) การไม่รู้จักประมาณในการใช้จ่าย นิยมนำเงิน ในอนาคตมาใช้

4) การขาดระเบียบวินัย

5) การชอบเสียงโศกและถือโศกลาง

6) การไม่ชอบเห็นใครดีเด่นกว่าตนเองและ

7) ให้การยกย่องผู้มีอำนาจ ให้ความเคารพและเกรง กลัวบารมีเนื่องจากเชื่อว่าคนไม่มีอำนาจ คนในสังคม จะไม่เกรงใจ ดังนั้นคนไทยอยากจะเป็นคนที่มีอำนาจ เพื่อให้ได้รับการยกย่องและเกรงกลัวจากคนในสังคม จึง

แสวงหาอำนาจ ซึ่งอาจจะทำในแนวทางที่ไม่ถูกต้องเช่น การใช้เงินซื้อเสียงและตำแหน่งหน้าที่การงาน ต่างๆ เป็นต้น

สังคมไทยที่จัดแบ่งเป็นระบบสังคมเมืองและระบบสังคมชนบท (สุพัตรา สุภาพ, 2540) เป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ รักอิสระ ยึดมั่นในสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งาม มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง สองระบบ นี้เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ มากก็น้อย เมื่อได้รับอิทธิพลจากสังคมต่างชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการ ดำเนินชีวิตบาง ประการ สังคมเมืองก็มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่นมีอาชีพหลากหลาย มีฐานะ ร่ำรวยและยากจนแตกต่างกัน ครอบครัวยังมีความผูกพันกันน้อยลง เพราะต้องทำงาน แข่งขันกันสูงในการแสวงหารายได้มีการละเมิด ขนบธรรมเนียมเพราะรับเอาวัฒนธรรม ตะวันตกมาสูง ส่วนสังคมชนบท ถึงแม้จะมีลักษณะเฉพาะตัวแต่ยังคงไว้ซึ่ง วัฒนธรรมอันดีงาม ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความใกล้ชิดสนิทสนม ช่วยเหลือกัน มีวัดและ ศาสนสถานเป็นที่ รวมและยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์มีค่านิยมในเรื่องคุณงามความดีในทาง ศาสนาเป็นตัวควบคุมความประพฤติทาง สังคมแต่ทั้งสองระบบก็เปลี่ยนแปลงตามสภาพ โลกาภิวัตน์และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางลบสูงขึ้น เนื่องจากการขยายตัวทางด้าน เศรษฐกิจ ส่งผลให้สังคมเกิดความอ่อนแอ เพราะต้องพึ่งพิงตลาดและปัจจัยจากภายนอก ใน การดำเนินชีวิตมากขึ้น

ภาพที่1แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/business/economics/1862943>

1)โลกาภิวัตน์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน(2542) โลกาภิวัตน์ หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง อันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ โลกาภิวัตน์เป็นคำศัพท์เฉพาะที่ บัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคมโลกที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในบางส่วนของโลก ส่งผลกระทบต่ออันรวดเร็วและสำคัญต่อส่วนอื่นๆของโลก

2)ผลกระทบที่มาจากโลกาภิวัตน์

มานิตตา ชาญไชย(2554) ผลกระทบที่มาจากสภาพโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดแง่ดีและแง่ลบเพราะไม่ได้ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า อย่างเดียว แต่ในอีกแง่หนึ่งทำให้เกิดความเสื่อมถอยตกต่ำทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อมิติที่สำคัญดังนี้

2.1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

เป็นมิติที่เห็นได้ชัดเจน จากการที่รัฐหัน มาให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ โดยเน้นการเจริญเติบโต ของภาคอุตสาหกรรม ให้ความสำคัญกับภาคการเกษตรรองลงมาจากภาคอุตสาหกรรม แนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศจึงเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อการยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการค้าและการส่งออก

การพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกเช่น ชุมชนมีรายได้มากขึ้น ภาวะความยากจนลดลง คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น อัตราการรู้หนังสือของชุมชนดีขึ้น ตลาดแรงงานในประเทศไทยยกระดับมาตรฐานแรงงานของประเทศ พัฒนาประสิทธิภาพแรงงาน และช่วยทำให้ระดับความยากจนโดยรวมของคนไทยลดลงก็ตามด้านลบ ชุมชนกลับประสบปัญหามากขึ้น เช่น รูปแบบของการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน (Unequal Income Distribution) ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงในการทำงานของแรงงานนอกระบบที่โดยส่วนใหญ่จะทำงานในภาคเกษตรกรรม การได้รับค่าจ้างที่ต่ำ กว่า และไม่ได้รับการคุ้มครองของแรงงานสตรีและเด็กหรือการที่แรงงานต่างด้าวอาจส่งผลกระทบต่อค่าจ้างที่ลดลงของแรงงานในประเทศ เป็นต้น (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2552: 71)

การผลักดันชุมชนให้เข้าสู่เศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีกลไกซับซ้อน ทำให้ชุมชนเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพที่มีอิสระมาเป็นการผลิตเพื่อขาย ซึ่งมีอำนาจต่อรองเป็นของผู้ซื้อและกลไกตลาดที่เกี่ยวข้องกับความต้องการผลิตภายในประเทศ ทำให้ชุมชนสูญเสียความเป็นไทยแก่ตนเอง ชุมชนเป็นหนี้และประสบความทุกข์ยากเป็นอันมาก (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2540: 6-7)

การพัฒนาของระบบเศรษฐกิจแบบตลาดในปัจจุบันนี้ได้ส่งผลให้สังคมในชนบทไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนในชนบทล่มสลายลงเนื่องจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวสภาวะหนี้สินล้นพ้นตัวการสูญเสียที่ดินทำกินและการอพยพเข้าสู่เมืองเพื่อทำงานรับจ้างอาจกล่าวได้ว่าชนบทไทยในปัจจุบันเสื่อมโทรมลงอย่างมาก จนไม่อาจกล่าวได้ว่ายังคงมีชุมชนในชนบทเป็นแกนกลาง(สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2558: 12)

โลกาภิวัตน์ไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนเปลี่ยนแปลงเท่านั้นแต่ส่งผลกระทบต่อชุมชนทุกด้าน ทุกกลุ่ม และทุกเพศในอัตราส่วนและความรุนแรงที่แตกต่างกัน เช่นก่อให้เกิดการเบียดขับวิถีชีวิตแบบชุมชนทำให้ชุมชนล่มสลายพร้อมแทนที่ด้วยความเป็นปัจเจกชนแบบสุดโต่งเน้นผลประโยชน์ที่วางอยู่บนเหตุผลเชิงเครื่องมือมากเกินไป ขาดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นไร้สำนึกความผูกพันแบบเครือญาติล่มสลายและนำไปสู่การทำลายสิ่งแวดล้อมลงอย่างมาก (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2558: 8)

ส่งผลให้ครัวเรือนต้องเผชิญกับความเสี่ยงและไม่มีความมั่นคง เพราะการเสื่อมโทรมและการช่วงชิงทรัพยากร โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรได้กลายมาเป็นของนายทุนและถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อที่อยู่อาศัยแทน โดยเฉพาะพื้นที่ใกล้เมือง ผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองทำให้ฐานทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เป็นของสาธารณะเปลี่ยนรูปเป็นของปัจเจกมากขึ้น ส่งผลให้แหล่งอาหารของชุมชนลดลง สมาชิกในครัวเรือนจึงผันตัวเองมาเป็นแรงงานรับจ้างในเมือง โดยได้รับค่าจ้างเป็นค่าตอบแทนที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จนนำไปสู่ความขัดแย้งหรือความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะในครัวเรือนที่ยากจนจะเผชิญกับความเปราะบาง ในครัวเรือนมากที่สุด (อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์, 2553: 17)

2.2) การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

โลกาภิวัตน์ ประชาธิปไตยและทุนนิยมเสรี เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ประชาธิปไตยสนับสนุนเศรษฐกิจ แบบทุนนิยมและทำให้โลกาภิวัตน์เป็นสิ่งชอบธรรม ในขณะที่ความเจริญทางเศรษฐกิจ ทำให้คนต้องการเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการปกครองแบบ ประชาธิปไตย และโลกาภิวัตน์เป็นผู้แพร่ขยายความคิด ความเชื่อและค่านิยมแบบ ประชาธิปไตย ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเชิดชู ประชาธิปไตย แต่ไม่ได้หมายความว่า ประชาธิปไตยของไทยจะเจริญเติบโตอย่างสมดุลงจริงๆ เพราะมีปัจจัยหลายประการที่ยัง เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยเช่น การศึกษาของประชาชนยังต่ำการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศไม่ได้ทำให้คนส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นักการเมืองของไทย ส่วนใหญ่ยังไม่ใช้ผู้มีความเสียสละและต้องการทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง จึงดู เหมือนว่าภาพประชาธิปไตยไทยจะออกมาในรูปแบบ มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่เนื้อในของประชาธิปไตยไทยยังไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามแนวโน้มที่ดีในมิติการเมืองไทยคือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนมีมากขึ้น เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดแนวความคิด ใหม่ๆ และทำให้คนจำนวนมากเห็นคุณค่าของ

ตนเองในการพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้น พยายามพึ่งพาตนเองและเข้าร่วมแก้ปัญหาทางสังคมมากขึ้นโดยไม่ได้มองว่าการเมือง เป็นเรื่องไกลตัว

2.3) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

ต่อเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า การหันมาพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลักทำให้สังคมเกษตรกรรมจำนวนมากในประเทศไทยล้มสลาย เกษตรกรขายที่ดินและเดินทางเข้าสู่เมืองมากขึ้น ในฐานะแรงงาน รับจ้างราคาถูก ช่องว่างทางสังคมเพิ่มมากขึ้นและคุณภาพชีวิตตกต่ำลง เกิดปัญหาสังคม มากมายเช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการศึกษาปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้า เมืองโดยผิดกฎหมายและปัญหาอาชญากรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์อีกประการหนึ่งคือ การรับเอาแบบแผนการใช้ชีวิตแบบทุนนิยมและบริโภคนิยมเข้ามาใช้ชีวิตมากขึ้น ลัทธิบริโภคนิยมสอนให้คนใช้จ่าย และบริโภคให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่ได้คำนึงว่าสิ่งเหล่านั้นจำเป็นหรือไม่ เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตและคนส่วนมากใช้ชีวิตในการทำงานเพื่อหาเงินให้ได้พอเพียงกับความต้องการ ที่เกินพอดีของตนเอง ปัจจุบันค่านิยมการเก็บออมเป็นสิ่งที่มีคนเชื่อ่น้อยลง โดยพิจารณาจากสถิติการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นมีมากขึ้นดังนั้นในอนาคตต่อไป หากไม่รณรงค์ให้คนใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทและรู้เท่าทันอาจจะเกิดความเสียหายตามมาได้

อย่างเช่นงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้ศึกษาภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ โดยมองภาพ อนาคตของคนไทยใน 15-20 ปีถัดจากปี 2546 โดยพิจารณาจากสภาพปัจจุบัน และคาดการณ์ไปในอนาคต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง กระแสโลกาภิวัตน์ คุณลักษณะคน ไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตจะต้องมีลักษณะ ขยัน อดทน และทุ่มเททำงานหนัก เพราะ สภาพของการแข่งขัน การแก่งแย่งกันและกัน นอกจากนี้ก็จะต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดี ไม่ปล่อยให้ทำอะไรตามใจ ไร้ระเบียบวินัย ซึ่งจะ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในอนาคต ความซื่อสัตย์เป็นอีกประการหนึ่งที่คนไทยใน อนาคตต้องมี เพราะกระแสการค้าที่เปิดกว้าง ทำให้ประเทศต้องยอมรับกติกาสากลต่าง ๆ โดยเน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งคนไทยจะต้องรักการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ความรู้ที่อยู่ในหลากหลายรูปแบบและสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย มีจิตสำนึก ประชาธิปไตย รักในสิทธิและหน้าที่ของตนเองที่ควรมีต่อสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ รู้จัก ประหยัดและอดออม

ภาพอนาคตของคนไทยในด้านคุณลักษณะภายใต้ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ของกระแสโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันในโลกการค้าเสรี ทำให้ลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ที่ประกอบด้วยมิติทางด้านร่างกาย กล่าวคือคนไทยในอนาคตต้องมีร่างกายที่ แข็งแรง สมบูรณ์ มีพัฒนาการที่สมวัย มีจิตใจที่รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจในสภาพของการเปลี่ยนแปลง และสภาพแวดล้อม มีความรู้ที่เป็นสหวิทยาการ รวมทั้งทักษะทางด้าน การจัดการ ทักษะทางด้านภาษา คอมพิวเตอร์ มีมิติทางด้านลักษณะชีวิตที่มีความขยัน อดทน ทุ่มเททำงานหนัก มีระเบียบ

วินัยเป็นต้น ทั้งหมดนี้เพื่อให้คนไทยในอนาคต สามารถที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง การแข่งขันที่รุนแรงขึ้นในอนาคต คนไทยในภาพ อนาคตดังกล่าวจะนำพาประเทศสู่การพัฒนา

2.4) การเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อชุมชน

เอกวิทย์ ณ ถกลาง(2540) ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่ชุมชนได้สร้างและสั่งสมประสบการณ์จากการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรมที่หลากหลาย ภูมิปัญญาจึงเป็นกระบวนการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มนุษย์ได้ตั้งถิ่นฐานและการปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่น ทำให้ภูมิปัญญาเกิดขึ้นทั้งจากบริบทภายในสังคมนั้น ๆ และภูมิปัญญาจากภายนอกที่ผ่านการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อการผลิตซ้ำในการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง

สามารถ จันทร์สุรย์(2534) ภูมิปัญญาจึงมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ให้กลมกลืนกัน ส่งผลให้มนุษย์มีความสัมพันธ์กันทั้งด้านสังคม คือ มนุษย์กับมนุษย์ ด้านสิ่งแวดล้อม คือ มนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติและมนุษย์กับธรรมชาติ คือ การที่มนุษย์ให้ความเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ โดยการแสดงออกจากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การไหว้ผี การบูชาเทพเจ้า การลอยกระทง ภูมิปัญญาที่แสดงออกในลักษณะดังกล่าวช่วยลดความโอหังของมนุษย์ให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอู่ร่วมกันในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมเดียวกันได้อย่างสงบ พึ่งตนเองได้และมีความยั่งยืนตลอดมา กล่าวอีกนัยหนึ่งภูมิปัญญาคือเครื่องมือในการดำรงอยู่ของชุมชน (สามารถจันทร์สุรย์, 2534:88-89)เครื่องมือนี้ทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่พึ่งตนเองได้ ไม่แตกแยก ไม่ก่อปัญหา เป็นมิตรต่อสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนตลอดมา

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารให้ทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงถึงกัน ทำให้คนที่อยู่ห่างไกลกันสามารถรับรู้ความเป็นอยู่ของกันและกันได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา (Realtime)ส่งผลให้พรมแดนระหว่างประเทศลดความสำคัญลง เพราะแต่ละประเทศสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น ด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้โครงสร้างความสัมพันธ์ของโลกเปลี่ยนไปจากเดิมความสัมพันธ์ส่วนมากเกิดขึ้นในบริบทภูมิภาคเดียวกัน กลายมาเป็นความสัมพันธ์สามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างประเทศที่อยู่คนละซีกโลก การแพร่ขยายของโลกาภิวัตน์มีตัวแบบ (Model)มาจากประเทศตะวันตกที่ต้องการเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมจากสังคมประเพณี (Traditional Society)เป็นยุคสังคมสมัยใหม่ (Modernization Society) โดยเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม(Agricultural Society)เป็นยุคสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society)อย่างไรก็ตาม นัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ ความต้องการถ่ายโอนทรัพยากร

ภายในประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะการถ่ายโอนทรัพยากรจากประเทศโลกที่สามไปสู่ประเทศโลกที่หนึ่งหรือจากประเทศที่ด้อยพัฒนาไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ ประเทศยุโรปและสหรัฐอเมริกา ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศทำให้เกิดการพึ่งพาระหว่างประเทศ ประเทศแม่แบบได้นำวิทยาการสมัยใหม่ซึ่งเป็นจุดแข็งของโลกาภิวัตน์(สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2558: 8) มาแพร่ขยายไปทั่วโลก ซึ่งมาพร้อมกับวาทกรรมการพัฒนาที่เป็นมายาคติที่มีนัยของการกดทับ ปิดกั้นความเป็นท้องถิ่นไว้ ทำให้ความเป็นท้องถิ่นหดหายและลดบทบาทลง โลกาภิวัตน์จึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบตะวันตกที่เน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการผลิตเพื่อขายเป็นหลักและเป็นกระบวนการกระตุ้นให้เกิดเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้น มีลักษณะส่งเสริมความเป็นปัจเจกบุคคลและส่งเสริมการแข่งขันที่ต้องการความแข็งแกร่ง คนอ่อนแอ ย่อมแพ้ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

การการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ภูมิปัญญาสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) ภูมิปัญญานามธรรมหรือภูมิปัญญาที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม
- 2) ภูมิปัญญารูปธรรมหรือภูมิปัญญาที่สามารถจับต้องได้ เช่น กล้องข้าว บ้านเรือนเสื้อผ้า

ภูมิปัญญาเหล่านี้ยังมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนตลอดมา ถึงแม้โลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อชุมชนมากขึ้นจนทำให้ชุมชนรับเอาค่านิยมแบบใหม่มากขึ้นและส่งผลให้บทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นลดน้อยลง แต่ในปัจจุบันพบว่า ภูมิปัญญายังคงถูกจัดการผ่านกระบวนการที่หลากหลายทั้งการอนุรักษ์(Conservation) ฟื้นฟู(Recovery) ประยุกต์(Modification) พัฒนาต่อยอด (Development)และสร้างสรรค์ (Creative)ขึ้นมาใหม่ จนทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ในสถานะที่หลากหลาย

ผลจากโลกาภิวัตน์และกระบวนการพัฒนาต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่น

ปัจจัยที่เกิดจากโลกยุคใหม่

ความก้าวหน้าของ
เทคโนโลยีสารสนเทศ

การเติบโตของ
ประชาธิปไตย และประชา
สังคม ประชาสังคม

บทบาทขององค์กร
ระหว่างประเทศ

กระบวนการพัฒนา
ต่างๆ

วิกฤตเศรษฐกิจทั่วโลก

โลกาภิวัตน์

ผลกระทบต่อชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง

การกลับมาของกระแสชุมชน
ท้องถิ่นนิยม

กระแสประชาธิปไตย

เพิ่มบทบาทขององค์กรเพื่อ
การพัฒนาต่างๆ

ชุมชนอ่อนแอ

ลดทอนความผูกพันของ ชุมชน
ในมิติต่างๆ

กระแสวัตถุนิยม

ลดทอนคุณภาพชีวิตและ
ความสุขมวลรวม

3) การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสภาพโลกาภิวัตน์

มูลนิธิชัยพัฒนา(2556) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนการดำเนินการทุก ขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตอยู่ด้วย ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อ ครอบครัว สังคม ชุมชนและต่อประเทศชาติการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและ สภาพครอบครัว สังคม มีส่วนทำให้ภูมิคุ้มกันชาติหายไป การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนใน สังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจะต้องสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมให้คนในสังคม ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต โดยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรม ความรู้ความเพียรและการมีภูมิคุ้มกัน จึงจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้หากพิจารณาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้คนเชื่อมั่นในความดี ยึดมั่นในความถูกต้อง ประกอบอาชีพ สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับค่านิยมใน การปฏิบัติของสังคมไทย ดังนั้นไม่ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ครอบคลุมวิถีปฏิบัติให้กลายเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ได้

4) แนวทางการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นภายใต้สภาพโลกาภิวัตน์

ภายใต้กรอบแนวโน้มปรัชญาและแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นโดยให้ชุมชนและท้องถิ่นเน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ด้วยทฤษฎีและแนวคิดหลักคือแนวคิดการพึ่งพาตนเองและแนวคิดการจัดการตนเองควบคู่กับอีก 1 วิธีแห่งประชาธิปไตยที่เน้น หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ กล่าวคือ

แนวคิดการพึ่งพาตนเอง (Self-Reliance) เป็นแนวทางที่ชุมชนสามารถจัดการกับ ปัญหาและมีกระบวนการดำเนินงานของชุมชนเอง (ยูวัฒน์ วุฒิเมธี และคณะ, 2549, น.170) อันเป็น ความสามารถในทางความคิด ทักษะในการร่วมกันจับประเด็นปัญหาและหาทางออกด้วยการ ตัดสินใจร่วมกันของชุมชนหรือองค์กรชุมชน ที่ไม่มุ่ง

แข่งขันหรือมีอำนาจครอบงำเหนือกว่าแต่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนฐานของระบบคิดเดิมหรือภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ตลอดจนยึดการพัฒนาแบบองค์รวมภายใต้ทรัพยากรต่างๆของชุมชน โดยมี องค์ประกอบในการพึ่งพาตนเอง 5 ด้าน 6 กระบวนการ 3 ชีตความสามารถ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังตารางด้านล่างอีกทั้งแนวคิดการพึ่งตนเองที่ มหัทธนะ คานธีได้ เสนอไว้ให้เริ่มต้น ที่การควบคุมตนเองของมนุษย์เท่ากับการควบคุมโลกในสามส่วนที่สัมพันธ์กัน คือ ตัวเองในปัจจุบัน เพื่อนมนุษย์และธรรมชาติที่ต่างต้องพึ่งพากันอย่างเพียงพอ ส่วนการควบคุม ในชุมชนเน้นการใช้ทรัพยากรเฉพาะขอบเขตที่อยู่ไม่หวังพึ่งทรัพยากรจากที่ห่างไกล ดังนั้นแนวคิด การพึ่งตนเองจะเป็นการทำงานที่มีประสิทธิภาพของหน่วยเล็กเพื่อหนุนเสริมหน่วยใหญ่ขณะที่ หน่วยใหญ่ก็ต้องดูแลหน่วยย่อยเน้นก้าวไปสู่สังคมกระจายอำนาจซึ่งต่างก็มีหน้าที่ระหว่างกันในลักษณะพหุภาค (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2558) อันเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับข้อเสนอของชูมาร์กเกอร์ (E.F.Schumacher) ว่าด้วยสิ่งเล็กที่สวยงาม (Small is Beautiful) อันเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความสมดุลของการใช้ทรัพยากรเป็นแนวทาง แห่งความยั่งยืนตามแนวทางสายกลางของเศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ (Buddhist Economics) เพื่อ เป้าหมายที่จะทำให้การพัฒนาคนและชุมชนเกิดความสมบูรณ์และชีวิตที่มีความสุข (Schumacher, 1973, p.173)

ตารางที่1 แสดงองค์ประกอบในการพึ่งพาตนเองของชุมชนและท้องถิ่น

ด้าน (TERMS)	กระบวนการ	ขีดความสามารถ
1.เทคโนโลยี(T) ใช้และควบคุมให้สมดุล 2.เศรษฐกิจ(E) เพียงพอต่อการดำรงชีพ 3.ทรัพยากรธรรมชาติ(R) ใช้อย่างมีคุณภาพ 4.จิตใจ(M)จิตสำนึกที่ดี 5.สังคมวัฒนธรรม(S) เป็นปึกแผ่น เข้มแข็ง	1.การรวมกลุ่ม 2.ค่านิยมประชาธิปไตย 3.สปิริตการทำงานร่วมกัน 4.สปิริตการทำงานเป็นกลุ่ม 5.สปิริตในการสร้างสรรค์ 6.ศรัทธาในการช่วยเหลือตนเอง	1.สร้างสมดุลของการพึ่งพาในทุกมิติ 2. ความสามารถในการจัดการชุมชน 3.สร้างเครือข่ายการทำงาน

แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-Governance) เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาของ ชุมชน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความอิสระทางความคิด การแสดงออก และการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถปรากฏออกมาในการจัดทำแผนงานชุมชน โดยคนใน ชุมชน เพื่อคนในชุมชน ยึดหลักความเสมอภาคเป็นธรรม สิทธิมนุษยชนและอัตลักษณ์ของชุมชน ท้องถิ่นไว้ภายใต้องค์ประกอบ ว่าด้วยการจัดการตนเอง 3 กลไก 6 หลักการ 6 กระบวนการ และ 7 เครื่องมือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553, น.636-650) ที่ผู้เขียนจะกล่าวในหน้าถัดไป

อันเป็นกระบวนการ สร้างพลังอำนาจของชุมชนเอง (Empowerment) ซึ่งการสร้างพลังอำนาจหรือการสร้างความเข้มแข็ง ให้เกิดเป็นวาระที่มีประสิทธิภาพได้นั้นควรต้องให้ความสำคัญอย่างมากกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ความชัดเจนในแนวคิด มีการสนับสนุนทางการเมืองและมีการประเมินโครงการต่างๆ อีกทั้งต้อง คิดถึงเรื่องของการสร้างจิตวิญญาณให้แก่ผู้ปฏิบัติงานร่วมด้วย (Woolcock, 2005, p.111-117) และ เพื่อให้การจัดการตนเองเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและองค์กร ภายนอกจึงมีส่วนสำคัญทำให้การดำเนินงานของชุมชนได้รับการเสริมพลังการขับเคลื่อนใน ลักษณะพหุภาคีการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางด้านล่าง

ตารางที่2 แสดงองค์ประกอบว่าด้วยการจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น

กลไก	หลักการ	กระบวนการ	เครื่องมือ
1.กลุ่มแกนนำ/อาสาสมัคร 2. สมาชิกกลุ่ม 3.สภาผู้นำ/องค์กรชุมชน	1.หลักประชาธิปไตยชุมชน 2. หลักความยืดหยุ่น 3.หลักทำทันที 4.หลักการเชื่อมโยงองค์กรรวม 5. หลักแบ่งความรับผิดชอบ 6.หลักใช้ทุนในชุมชน	1.กระบวนการกลุ่ม 2.การตรวจสอบแบบเครือข่าย 3.การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4.การทำงานอย่างต่อเนื่อง 5.การปรับเปลี่ยนแนวคิดชุมชน 6.การมีส่วนร่วมของชุมชน	1.ระบบข้อมูล 2.ศีล5 3.ระบบเครือข่าย 4.คุ่มบ้าน โชน ละแวก 5.แผนแม่บทชุมชน 6.เครือข่ายชุมชน 7.กฎระเบียบที่ชัดเจน

ทั้งนี้แนวคิดทั้งสองข้างต้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานสำคัญแห่งวิถีประชาธิปไตยท้องถิ่นคือวิถี แห่งการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)อันเป็นหลักการสำคัญที่ผู้เขียนสนับสนุนเป็นอย่างยิ่งว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต้องมีฐานมาจากการมีส่วนร่วมสูงสุดของประชาชน เน้นกระบวนการทำงานที่มีจุดเริ่มต้นมาจากประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนภายใต้ หลักการมีส่วนร่วมที่แท้จริงตั้งแต่การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและการตระหนักถึงปัญหาในชุมชนท้องถิ่นของตนเองการมีส่วนร่วมใน การวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน เป็นการให้ทุนที่มีอยู่ในชุมชน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เพื่อรับรู้ถึงผลการดำเนินงานและการ ทบทวนบทเรียนในการพัฒนาต่อไป

บทสรุป

การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นภายใต้พลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่นั้นต้องสร้างความ เข้มแข็งจากฐานรากที่แท้จริง ภายใต้การยึดถือแนวคิดการพึ่งตนเอง และแนวคิดการจัดการตนเอง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง และพร้อมก้าวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้ กระแสการเปลี่ยนแปลงไปของโลกยุคใหม่ กล่าวคือ มิติในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาไปพร้อมกันอย่างครบถ้วนทั้ง

1) มิติความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองปัจจัยขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น เทคโนโลยีเพื่อการผลิ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สาธารณูปโภคและเทคโนโลยีทางการแพทย์ เป็นต้น ทั้งนี้หมายรวมถึงองค์ความรู้และการ ปรับประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมด้วย

2) มิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจอันเกิดจากความสมดุลของการผลิตและการบริโภค ให้คน ในชุมชนได้รับ อย่างสมบูรณ์เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวภายใต้บริบทของชุมชนและสังคมโดยรวม

3) มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติที่คำนึงถึงการรักษา ดุลยภาพของระบบนิเวศน์ภายในชุมชน และมีความ พอเพียงในการบริโภค

4) มิติจิตใจและจริยธรรม คนในชุมชนต้องมีศรัทธาในการพึ่งพาตนเองมีจิตใจใฝ่พัฒนา มุ่งสร้างชุมชนให้ เข้มแข็ง ตลอดจนมีจริยธรรมและศีลธรรมขั้น พื้นฐานเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน

5) มิติสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนมีทุนทางสังคมดั้งเดิมยึดโยงความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างเหนียวแน่น มี ผู้นำชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่ประสานงานกันในทุกมิติ ของการพัฒนาชุมชน เพื่อต้องการมีส่วนร่วมอันจะนำไปสู่ ความเป็นปึกแผ่นของคนและชุมชนอย่างยั่งยืน

โดยยึดหลักการสำคัญอันเป็นร่วมใหญ่ของการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คือค่านิยมและหลักการ ประชาธิปไตยชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญอันเป็น ลักษณะของ การสร้างแรงจูงใจในการ พัฒนาเพื่อถึงความสนใจให้คนเห็นความสำคัญ ของการแก้ปัญหาชุมชน ท้องถิ่นร่วมกันอย่างจริงจังผ่านหลักยึดใน การทำงาน ซึ่งเน้นการตัดสินใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงอย่างเป็นองค์รวม ทั้งความสัมพันธ์ภายใน ชุมชนและขยายรูปแบบการมีส่วนร่วม ร่วมในลักษณะเครือข่ายชุมชนอันมีฐานมาจากการใช้ทุนชุมชนร่วมกัน โดยยึด หลักการพัฒนา เหล่านี้เป็นกรอบใหญ่อย่างหนักแน่น อันจะนำไปสู่การต่อยอดในกระบวนการดำเนินงานและการ เลือกเครื่องมือกลไกที่เหมาะสมต่อไป ควบคู่ไปกับกลไกการทำงานควรประสานทั้งภายในชุมชนเองคือ ประชาชน ผู้นำ องค์กรชุมชน ตลอดจนกลไกการทำงานอันเป็นฝ่ายสนับสนุนจากภายนอก คือองค์กรเอกชน และหน่วยงาน ภาครัฐผ่านกระบวนการทำงานภายในชุมชนเบื้องต้น ที่สำคัญ ที่สุดคือ กระบวนการมีส่วนร่วม ต้องต้องการเข้าร่วมใน การพัฒนาของทุกภาคส่วนในชุมชนให้ได้มากที่สุด

ตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

งานวิจัยที่ 1

ณวิญ เสริฐผล (2020) ทำมกกลางกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นความรู้สมัยใหม่ที่โหมกระหน่ำเบียดขับ ทับซ้อน ชับดันและปิดกั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ในการดำรงชีพของชุมชนตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา จนทำให้ในช่วงหนึ่งชุมชนได้ละเลยและเพิกเฉยต่อภูมิปัญญา จนทำให้ภูมิปัญญาหลายอย่างสูญหายไปและกำลังจะสูญหายอีกจำนวนมาก แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับไม่ได้พ่ายแพ้หรือล่มสลายไปจนหมดสิ้น ในทางตรงกันข้าม ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากที่สุด (Flexibility) ทำให้สามารถปรับตัวได้เป็นอย่างดี ทำให้ภูมิปัญญาสามารถดำรงอยู่ในฐานะที่หลากหลายและแตกต่างกัน เพราะชุมชนสามารถบูรณาการระหว่างความรู้สมัยกับภูมิปัญญาได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังไม่ได้หายไปไหน ถึงแม้ในบางครั้งชุมชนได้ละเลยไปบ้าง เพราะอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่กับชุมชนตลอดมาทั้งที่ยังคงฝังตัวอยู่ในตัวบุคคลที่เรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน และในรูปของวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ

งานวิจัยที่ 2

สุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2559) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อครอบครัว สังคม ชุมชนและต่อประเทศชาติการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและสภาพครอบครัว สังคม มีส่วนทำให้ภูมิคุ้มกันขาดหายไป การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจะต้องสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังค่านิยมให้คนในสังคมครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตโดยให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรม ความรู้ความเพียรและการมีภูมิคุ้มกัน จึงจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้หากพิจารณาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้คนเชื่อมั่นในความดี ยึดมั่นในความถูกต้อง ประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันกับค่านิยมในการปฏิบัติของสังคมไทย ดังนั้นไม่ว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่ครอบคลุมวิถีปฏิบัติให้กลายเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ได้

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546. ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์. รายงานการวิจัย
สำนักพัฒนาการเรียนรู้และมาตรฐานการศึกษา สำนักรงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพ เนรมิตการพิมพ์.

มูลนิธิชัยพัฒนา. 2556. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <http://www.chaipat.or.th/chaipat/content/porpeing/porpeing.html>. 16 มกราคม.

พระครูปริยัติกิตติธำรง. 2557. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร
: จรัสนิทวงศ์การพิมพ์จำกัด.

พระครูปริยัติกิตติธำรง. 2553. “ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน”. วาสาร มจร. สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์ 3 (1).

มานิตตา ชาญชัย. 2554. ผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ การเมือง
และสังคมของประเทศไทย. ราชบัณฑิตยสถาน. 2546.

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์จำกัด.

จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. (2546). ความยากจนสถานการณ์และบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน.
กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด.

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (20 ตุลาคม 2558). แนว
พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับแนวคิดการพึ่งพาตนเองของ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพฯ: เอมีเทรตติ้ง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี และคณะ. (2549). แนวคิดและปรัชญาการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง. (2551). คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกับบทบาทที่เกี่ยวข้องต่อ เสรีภาพ
ของประชาชนในการพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Schumacher, E.F. (1973). *Small is Beautiful: Economics as if people mattered*. London: Blond and Briggs.

Woolcock, Michael. (2005). "Empowerment at the local level: Issues, responses, assessment," In Ruth Alsop. (ed.), *Power, Right, and Poverty: Concepts and Connections*. Washington DC.: The World Bank.

สุภาวดี ชุนทองจันทร์. (2559). "ความสัมพันธ์ระหว่างโลกาภิวัตน์กับค่านิยมพื้นฐานในสังคมไทย". *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี* , 7(1),170.

ณวิญ เสริฐผล. (2020). "การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์". *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* . 5(2), 328-329.